

Valtion ja Jyväskylän kaupunkiseudun kuntien välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL-) sopimus 2021–2031

14.9.2021

Sopijaosapuolet

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Jyväskylän kaupunkiseutu: Jyväskylä, Hankasalmi, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen, Äänekoski

Sopijaosapuolet sitoutuvat yhdessä edistämään sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (jäljempänä MAL-sopimus) perustuu Jyväskylän kaupunkiseudun kahdeksan kunnan ja valtion yhteiseen tahtotilaan seudun kehittämisestä. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa seudun kuntien keskinäistä sekä seudun ja valtion yhteistä sitoutumista seudun kehittämistä koskeviin osapuolten yhteisiin tavoitteisiin ja niiden edellyttämiin toimenpiteisiin.

Sopimuksen toimenpiteillä luodaan seudullisesti edellytyksiä tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamiselle ja kehittämiselle. Tavoitteena on edistää vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja sitä tukevaa liikennejärjestelmää ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä mahdollistaa sujuva arki, työmarkkinoiden toimivuus ja elinkeinoelämän elinvoimaisuus. Tavoitteena on torjua segregatiota ja asunnottomuutta sekä edistää asuinalueiden monimuotoisuutta ja alueiden asutuksen monipuolisuutta. Kaupunkiseudun liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteena on kasvattaa kestävien liikkumismuotojen osuutta liikennesuoritteesta, parantaa liikenneturvallisuutta ja lisätä työpaikkojen ja palveluiden saavutettavuutta.

Sopimuksessa määritellään tavoitetila ja kehityspolku seuraavalle 11 vuodelle sekä konkreettiset toimenpiteet vuosille 2021–2023. Sopimus tarkistetaan rullaavasti eduskuntavaalikausittain.

Tähän sopimukseen on sisällytetty keskeisimmät, vaikuttavimmat ja seudun kuntien keskinäistä ja/tai seudun kuntien ja valtion yhteistyötä edellyttävät maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet vuosille 2021–2023. Sopimuksen toteutumisen kannalta on tärkeää, että myös seudun kuntien ja valtion muut kehittämistoimet tukevat sopimuksen tavoitteiden toteutumista.

Jyväskylän kaupunkiseutu koostuu ydinkaupunkiseudusta (Jyväskylä, Laukaa, Muurame), maaseutumaisista kehyskunnista (Hankasalmi, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen) ja Äänekoskesta. Sopimusprosessin aikana tunnistettiin seuraavat kahdeksan, sopimuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeintä ja vaikuttavinta toimenpidekokonaisuutta, joista käytetään termiä ankkurikokonaisuus:

- Jyväskylän seudun MAL-kehityskuva
- Keskustojen maankäytön, liikenteen ja asumisen yhteensovittaminen

- Julkisen henkilöliikenteen kehittäminen
- Seudun kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kehittäminen
- MAL-tiedolla johtaminen
- Asumisen politiikka
- Ekologinen ja kestävä rakentaminen ja asuminen
- Seutukeskuksen elinvoimaisuuden ja saavutettavuuden kehittäminen

Sopimuksen lähtökohdat

MAL- sopimuksen 2021–2031 keskeisiä lähtökohtia ovat:

- Pääministeri Marinin hallitusohjelma 10.12.2019
- Kansainväliset ilmastopöimukset ja niiden perustella laaditut Kansallinen energia- ja ilmastostrategia ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU) ilmastomuutoksen torjuntaa koskevina tavoitteineen
- Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista (EK 26/2018 vp - O 61/2016 vp) tarkastusvaliokunnan mietinnön pohjalta
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- 12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12)
- Maakunnan, seudun ja seudun kuntien selvitykset, suunnitelmat, strategiat ja tavoitteet

MAL-sopimuksella sovitetaan yhteen valtakunnallisia, seudullisia ja paikallisia suunnitteluprosesseja ja yhteistyötä. Sopimuksen toimenpiteillä jatketaan Jyväskylän seudun rakennemalli 20X0:n ja Jyväskylän seudun liikenne (JYSELI) 2025 -liikennejärjestelmäsuunnitelman viitoittamaa tietä sekä konkretisoidaan muun muassa Linkki Tulevaisuuteen 2030 -joukkoliikenteen kehittämisohjelman ja kansallisten ilmastotavoitteiden toteutumista. Lähtökohtana ovat lisäksi Keski-Suomen maakuntakaava sekä Keski-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelma.

MAL-sopimusmenettelyn laajeneminen Jyväskylän kaupunkiseudulle vahvistaa seutuyhteistyön rakenteita ja toimintatapoja. Sopimuksen myötä perustetaan Jyväskylän kaupunkiseudun MAL-yhteistyöryhmä, joka yhteensovittaa seudullista MAL-suunnittelua ja valmistelee sopimuksen toteutumisen arviointia ja seurantaa. Seudun kunnat, Keski-Suomen ELY-keskus, Väylävirasto ja Traficom nimeävät omat edustajansa. Seudun kuntien osalta työtä ohjaa Jyväskylän kaupunkiseudun MAL-ohjausryhmä.

Kestävä ja vähähiilinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä

Tavoitetila 2030+

Kaupunkiseutu on vahvistanut yhteistyöperinnettään tulokselliseksi MAL-kumppanuudeksi. Kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä muodostavat eheän, toisiaan tukevan ja ilmastomuutosta hillitsevän kokonaisuuden. Yhteistyö yhdyskuntarakenteen hallinnassa perustuu resurssiviisaisiin, kokonaisvaltaisiin MAL-toimenpiteisiin ja tiedolla johtamiseen.

Maankäytön ratkaisut tukevat kävelyn, pyöräilyn, joukkoliikenteen sekä kestävien matkaketjujen edellytyksiä. Kestävien kulkutapojen osuus kaikkien matkojen määrästä on kasvanut ydinkaupunkiseudulla (Jyväskylä, Laukaa, Muurame) 55 prosenttiin ja koko seudulla 45-50 prosenttiin. Seudun viimeisimmässä laajassa henkilöliikennetutkimuksessa vuonna 2019 osuus koko seudulla (ei sisällä Äänekoskea) oli 40,6 prosenttia (vuonna 2009 osuus oli 36 prosenttia). Vähähiilisten käyttövoimien jakeluverkko on laajentunut tukien ajoneuvokannan käyttövoimamuutosta. Ydinkaupunkiseudun (Jyväskylä, Laukaa, Muurame) joukkoliikenteen matkamäärät ovat kaksinkertaistuneet. Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen järjestämässä joukkoliikenteessä puhtaiden ajoneuvojen direktiivin mukaiset käyttövoimat ovat käytössä nykyisellä toimivalta-alueella (Jyväskylä, Laukaa ja Muurame) 100-prosenttisesti vuoteen 2024 mennessä. Asumista, työpaikkojen ja palvelujen sijoittumista ohjataan kaavoituksella siten, että mahdollistetaan asukkaiden kestäviin liikkumismuotoihin perustuvien valintojen tekeminen. Elinympäristö kannustaa omaehtoiseen, terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikkumiseen ja ulkoiluun. Jalankulun ja pyöräilyn olosuhteet ovat parantuneet erityisesti keskustoissa ja niiden läheisyydessä.

Jyväskylän kaupunkiseutu on saavuttanut kansalliset päästövähennystavoitteet vuoteen 2030 mennessä.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi

Seudun yhdyskuntarakennetta tiivistetään ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja hyvien kävely-, pyöräily- ja joukkoliikennereittien yhteyteen. Kaavoituksessa painotetaan erityisesti keskustojen, aluekeskusten ja taajamien täydennysrakentamista. Seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen tarkemmat raamit ja konkreettiset painopistealueet määritellään Jyväskylän seudun MAL-kehityskuvassa.

Joukkoliikenteen kulkutapaosuutta kasvatetaan ydinkaupunkiseudulla (Jyväskylä, Laukaa, Muurame) toteuttamalla Linkki Tulevaisuuteen 2030 -kehittämishojelman toimenpiteitä. Äänekosken ja maaseutumaisten kehyskuntien (Hankasalmi, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen) joukkoliikenteen palvelutason kehittämiseksi etsitään kokonaistaloudellisia ratkaisuja. Joukkoliikenteen palvelutarjontaa kehitetään vuorotarjontaa lisäämällä, joukkoliikennettä nopeuttamalla ja reitistöä selkeyttämällä. Tavoitteena on laajentaa parhaan joukkoliikennepalvelutason aluetta. Lisäksi parhaan palvelutason alueilla tavoitellaan aikatauluvapaan matkustamisen mahdollistavaa vuorotarjontaa (alle 15 min). Muualla seudulla joukkoliikenteen kehittämisen painotus on työ- ja koulumatkaliikumisessa ja haja-asutusalueilla henkilökuljetusten yhdistelyssä.

Kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvulle luodaan edellytyksiä parantamalla erityisesti käytetyimpien väylien laatutasoa. Kävely- ja pyöräily-yhteyksien kehittäminen nivotaan joukkoliikenteen kehittämistyöhön, millä edistetään asukkaiden mahdollisuuksia sujuviin matkaketjuihin kestäville kulkutavoilla.

Seudun yhteisen MAL-tilannekuvan muodostamisen ja ylläpitämisen tueksi kehitetään tiedonhallintaan liittyvää yhteistyötä. Seuraavan kolmen vuoden aikana yhteisen tietopohjan kehittäminen on keskeinen lähtökohta MAL-sopimuksen tuleville päivityksille.

Toimenpiteet vuosille 2021–2023

Jyväskylän seudun MAL-kehityskuva

1. Seudun kunnat yhteistyössä Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen ELY-keskuksen kanssa laativat Jyväskylän seudun MAL-kehityskuvan. Lähtökohtana on Jyväskylän seudun rakennemalli 20X0:n, Äänekosken rakennemallin sekä Jyväskylän seudun liikennejärjestelmätyön (JYSELI)

yhteensovittaminen ja päivittäminen. MAL-kehityskuvassa kuvataan seudun tulevaisuuden yhdyskuntarakenne, viherrakenne ja liikennejärjestelmä sekä määrittellään maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen raamit ja konkreettiset painopistealueet. Kehityskuvan tavoitteena on ohjata kasvu kestävästi olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen tukeutuen ja tukien kestävää liikkumista ja kuljetuksia Jyväskylän seudulla. Seudun kunnat sitoutuvat toteuttamaan MAL-kehityskuvaa.

Laadittavan kehityskuvan valmistelussa kehitetään tietomallipohjaisia ratkaisuja ja yhteentoimivia tietomäärittelyjä kaupunkiseutusuunnittelun tarpeisiin. Työssä hyödynnetään yhteentoimivuusmenetelmää ja kansallisia yhteentoimivuusalan työkaluja.

Keskustojen maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittaminen

2. Seudun kunnat sitoutuvat ohjaamaan uutta asuntorakentamista pääosin keskustoihin, aluekeskuksiin ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varsille. Tiivistyville keskustoilta luodaan edellytykset asukasmäärän kasvulle, keskustojen palvelujen ja elinvoiman kehittymiselle sekä palvelujen saavutettavuudelle. Vähintään 80 % uusien asemakaavojen asumisen kerrosalasta suunnataan maakuntakaavan seudullisesti merkittäviin tiivistettäviin taajamiin. Tarkemmat alueet ja tavoitteet määrittellään Jyväskylän seudun MAL-kehityskuvatyön yhteydessä.
3. Seudun kunnat kehittävät tiivistyvien keskusten houkuttelevuutta huolehtimalla niiden viihtyisyydestä sekä turvallisesta ja toimivasta liikkumisympäristöstä. Jyväskylä, Laukaa, Muurame ja Äänekoski toteuttavat jo laadittuja keskustien kehittämissuunnitelmia. Toimenpiteet sisältävät suunnitelmien mukaisia tori-, aukio- ja puistoinvestointeja, viherverkostoja, uusien pysäköinti- ja huoltoratkaisujen toteuttamista. Kaikkien toimenpiteiden osalta kiinnitetään huomioita rakentamisen ja elinympäristön laatuun. Seudun kunnat ajantasaistavat ja laativat kehittämissuunnitelmia puuttuvilta osin myös muihin keskuksiin.
4. Seudun kunnat edistävät hiilettömiä ja uusia teknologioita hyödyntäviä (kevytkuorma-autot, pakettiautot, pyörät, dronet) kaupunkilogistiikan mahdollisuuksia asutuskeskuksissa liikenteen ohjauksen, julkisten hankintojen, katutilajijärjestelyn sekä maankäytön ja kaavoituksen avulla.

Julkisen henkilöliikenteen kehittäminen

5. Jyväskylä, Laukaa ja Muurame toteuttavat yhteisen, Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen toimivalta-alueen koskevan Linkki Tulevaisuuteen -joukkoliikenteen kehittämisohjelman (2019) toimenpiteitä. Pää tavoitteina on joukkoliikenteen matkatapaosuuksien kasvattaminen ja sitä kautta matkamäärien tuplaaminen vuoteen 2030 mennessä.

Toimenpiteet 2021–2023

- i. Edulliset liput (lippujen hinnoittelu ja vyöhykemuutokset)
- ii. Joukkoliikenteen palvelutarjonnan parantaminen (linjaston kehittäminen ml. runkolinjat ja nopeat seutulinjat)
- iii. Matkaketjujen nopeus ja sujuvuus (aluetermiinalien kehittäminen, liikennevaloetuuksien lisääminen, bussikaistojen toteuttaminen ja liityntäpysäköintipaikkojen kartoitus ja rakentaminen)

- iv. Matkustamisen helppous (pysäkki-infran parantaminen ja pysäkkien informaatioisällön lisääminen, viestinnän ja markkinoinnin toimenpiteet, sähköisten palvelukanavien ja maksutapojen lisääminen)
 - v. Paikallis-, seutu- ja kaukoliikenteen sujuvien yhteyksien mahdollistaminen ja yhteiskäyttöisten lipputuotteiden kehittäminen
 - vi. Linja-autokaluston käyttövoimat (siirtyminen kokonaan ympäristöystävällisiin linja-autoihin)
6. Jyväskylän kaupungin osalta maankäytön ja joukkoliikenteen yhteensovittamisessa erityisenä kehityskohteenä on aikatauluvapaan matkustamisen alueen (bussien vuoroväli runkolinjaston alueilla on 15 minuuttia tai vähemmän keskeisinä liikennöintiaikoina) muodostaminen. Tämä alue ja siihen kohdistuvat tarkemmat toiminnalliset tavoitteet määritellään Jyväskylän kaupungin Kymppi^R-maankäytön toteutusohjelmassa.
7. Laaditaan Jyväskylän seudun kuntien ja Keski-Suomen ELY-keskuksen kanssa selvitys tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen toimivalta-alueen laajentamisesta koko MAL-sopimusalueelle. Selvityksen koordinoinnista ja tekemisestä vastaa Jyväskylän kaupunkiseudun MAL-yhteistyöryhmä.
- Selvitystyössä selvitetään, miten joukkoliikenteen järjestäminen kokonaisuutena muuttuisi, mikäli Jyväskylän toimivaltaisen viranomaisen toimivalta-alue laajenisi. Selvityksessä huomioidaan joukkoliikenteen järjestämistavat, niiden vaikutukset ja palvelutarjonta toimivalta-alueen muuttuessa sekä arvioidaan erilaiset toimintamallit kehittämismahdollisuuksineen. Lisäksi huomioidaan joukkoliikenteen valtionavustusten kohdentuminen sekä seudun kuntien osuus joukkoliikenteen järjestämisestä, mikäli viranomaisalueet muuttuvat. Selvityksen kustannusarvio on 50 000–60 000 €. Valtio osallistuu 50 % osuudella kustannuksiin ja seudun kunnat 50 %:n osuudella.
8. Seudun kunnat edistävät matkaketjuyhteistyön mahdollistavaa kehitystyötä taustajärjestelmäpohjaisten lippu- ja maksujärjestelmä tai välityspalveluja tarjoavien toimijoiden kanssa. Seudun kunnat edistävät kestävien ja kilpailukykyisten matka- ja kuljetusketjujen toteutumista yhteistyössä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa sekä kehittävät liikennepalveluiden yhteen toimivuutta ja tietorajapintoja asiakaslähtöisesti. Seudun kunnat varmistavat, että kunnan katuverkon tiedot ovat kattavasti saatavilla tie- ja katuverkon tietojärjestelmissä.
9. Valtio avustaa Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen julkisen henkilöliikenteen palveluita 3,66 miljoonalla eurolla sopimuskaudella 2021–2023. Valtionavustuksen edellytyksenä on, että kaupunkiseutu toteuttaa tässä sopimuksessa esitettyjä joukkoliikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteitä.
- Valtio osoittaa ilmastoperusteista joukkoliikenteen avustusta Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen haettavaksi yksi (1) miljoonaa euroa vuodessa eli yhteensä kolme (3) miljoonaa euroa vuosina 2021–2023. Lisäksi seudut voivat hakea avustuksia valtakunnallisen haun yhteydessä. Valtionavustus kohdistetaan puhtaan käyttövoiman joukkoliikennepalvelujen kehittämiseen ja palvelujen ostoon siten, että Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen uusissa sopimuksissa kaikki hankittava liikenne ajaa puhtailla ajoneuvoilla. Tuen saajan tulee raportoida avustuksella saavutettu päästövähennys Traficomien antaman ohjeistuksen mukaan.
- Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen lippu- ja maksujärjestelmien kehittämistä yhteensä 1,4 miljoonalla eurolla vuosina 2022–2023. Avustukset ovat hakuperusteisia.

Joukkoliikenteeseen kohdistuvan valtion rahoituksen edellytyksenä on, että kunnat käyttävät julkisen henkilöliikenteen palveluihin vastaavan summan. Traficom myöntää ELY-keskuksille joukkoliikenteen alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen tarkoitetun määrärahan erikseen.

Mikäli Jyväskylän seudun tieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen alue laajenee, korjataan julkisen henkilöliikenteen palveluiden avustukset vastaamaan uutta tilannetta.

Seudun kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kehittäminen

10. Seudun kunnat ja valtio kehittävät kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Infratoimenpiteitä kohdennetaan pääasiassa olemassa oleville väylille, joiden käyttöaste on korkea. Myös uusia yhteyksiä rakennetaan, kun yhteys arvioidaan tarpeelliseksi ja tuleva käyttöaste korkeaksi.
 - Seudun kunnat ja ELY-keskus jatkavat maantienverkon puuttuvien seudullisten pyöräily-yhteyksien sekä pyöräilyn pää- ja aluereittien suunnittelua.
 - Seudullisesta pyöräverkostosta ja sen kehittämistarpeista tuotetaan kuvaus Jyväskylän seudun MAL-kehityskuvatyön yhteydessä. Työssä tarkastellaan kunta- ja seututason yhteyksiä ja määritetään tavoiteverkko (pää-, alue- ja paikallisreitit) sisältäen yhteyspuutteet ja priorisointi. Jyväskylän kaupunki on laatinut pyöräilyn edistämishojelman (2016). Seudun MAL-kehityskuvatyön yhteydessä ratkaistaan mahdollisen tarkemman seudullisen kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman sisältö.
11. Jyväskylä kehittää pyöräliikenteen seurantaa. Tavoitteena on kerätä keskeisiltä väyliltä systemaattisesti tietoa pyöräilymääristä ja hyödyntää tietoa pyöräliikenteen strategisessa suunnittelussa ja kadunpidon operatiivisessa toiminnassa, kuten hoito- ja ylläpitotoimien kohdentamisessa.
12. Seudun kunnat parantavat kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä osana sujuvia matkaketjuja lisäämällä dataa reiteistä ja palveluista (esim. kunnossapito, pysäköintimahdollisuudet, yhteiskäyttöpyörät, esteettömyys).
13. Jyväskylän seudun kunnat voivat hakea valtionavustusta kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseen kunnan katuverkolla valtakunnallisen kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman valtionavustushaun yhteydessä. Jyväskylän seudun kuntien haettavaksi on vuodelle 2021 osoitettu vähintään yksi (1) miljoonaa euroa. Seudun kunnat osallistuvat rahoitettavien hankkeiden kustannuksiin 50 prosentilla. Traficom toteuttaa investointiohjelman hankehaun ja myöntää rahoituksen.
14. Valtio osoittaa Jyväskylän seudun tärkeisiin liikennejärjestelmän toimivuutta, kestävyyttä ja turvallisuutta edistäviin kustannustehokkaisiin parantamishankkeisiin (suunnitteluun ja toteutukseen) vuosina 2022-23 yhteensä 3,3 miljoonaa euroa Liikenne 12 –suunnitelman mukaisesti. Rahoitusta kohdennetaan ja toimenpiteet priorisoidaan jatkuvassa liikennejärjestelmätyössä sovittavalla tavalla seudun kuntien, Väyläviraston ja ELY-keskuksen yhteistyönä. Valtion rahoituksen edellytyksenä on, että seudun kunnat käyttävät toimenpiteisiin vastaavan summan.

MAL-tiedolla johtaminen

15. Seudun kunnat kehittävät yhteistä paikkatietoinfrastruktuuria ja rajapintaratkaisuja yhteisen ajantasaisen MAL-tilannekuvan muodostamiseksi.
16. Seudun kunnat kehittävät yhteisiä seudullisia tiedolla johtamisen välineitä. Seudullinen asumiskatsaus laajentuu koko kaupunkiseudun kattavaksi. Kunnat yhteistyössä valtion kanssa kehittävät uusia tiedonkeruutapoja liikkumisen ajantasaisen tietopohjan ylläpitämiseksi.
17. Tarkemmista paikkatiedon analysointi-/selvityspalvelujen ostosta kiinnostuneet seudun kunnat selvittävät yhteistyössä Jyväskylän kaupungin kanssa edellytykset ko. palvelun tuottamiseen ja tilaamiseen.
18. Seudullisen yhteensovittamistyön lisäksi seudun kunnat kehittävät omia sisäisiä MAL-suunnitteluprosessejaan. Jyväskylä kehittää maankäytön toteutusohjelmaansa (KymppiR) sisällöltään Jyväskylän MAL-ohjelmaksi.
19. Seudun kunnat ja valtio yhteistyössä luovat edellytykset uusien palveluiden kehittämiseksi avaamalla yksityisen ja julkisen liikennetiedon rajapintoja, ja hyödyntävät liikkumisen dataa liikennesuunnittelussa ja liikenteen ohjauksessa.

Asuminen ja elinympäristön laatu

Tavoitetila 2030+

Jyväskylän seudulla harjoitetaan kokonaisvaltaista ja kestävää asumisen politiikkaa, joka ottaa huomioon asumisen ja asuntomarkkinoiden toimivuuden lisäksi myös palvelut, elinympäristön laadun, viihtyisyyden ja saavutettavuuden. Ekologinen ja kestävä rakentaminen ja asuminen mahdollistavat kestävästi liikkumisen ja hallitun yhdyskuntarakenteen.

Monimuotoisen asuntotuotannon kautta ehkäistään asuinalueiden eriytymiskehitystä ja mahdollistetaan monipuolisten asuinalueiden muodostuminen, joissa sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi jakaantuu tasaisesti eri asuinalueiden välillä. Myös heikommassa asemassa oleville väestöryhmille on riittävästi asumisratkaisuja ja ikääntyneiden asumisen tarpeet on otettu huomioon. Asunnottomuus seudulla on poistettu. Koko- ja hallintamuotojakaumaltaan sekä talotyypeiltään seudun asuntotuotanto tarjoaa kysyntää vastaavia asumisen mahdollisuuksia ja seudulle on rakentunut 15 000 uutta asuntoa.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi

Seudun kunnat huolehtivat, että asuntotuotantoon soveltuva asemakaavavaranto pidetään sillä tasolla, että asetetut asuntotuotantotavoitteet on mahdollista saavuttaa. Vähintään 80 % uusien asemakaavojen asumisen kerrosalasta suunnataan maakuntakaavan seudullisesti merkittäviin tiivistettäviin taajamiin. Asuntotuotannossa huomioidaan muuttuvat asumisen preferenssit kiinnittämällä huomiota uudenlaisiin asumisen konsepteihin ja hallintamuotoihin kaavoituksen ja tontinluovutuksen keinoin. Jyväskylässä tässä huomioidaan erityisesti kaupunkikehitysalustojen (Kangas, Hippos, Kukkula ja kaupunkikeskusta) mahdollisuudet.

Seudulla turvataan asuntokannan kokojakauma ja hallintamuotojen monipuolisuus sekä tavoitellaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämistä. Asuntotuotannossa otetaan huomioon erityisryhmien

asumistarpeet osana kohtuuhintaista asuntotuotantoa ja kehitetään ikääntyneille suunnattuja asumismahdollisuuksia.

Seudulla panostetaan rakennetun ympäristön viihtyisyyteen ja viher- ja virkistysalueiden saavutettavuuteen ja riittävyyteen. Seudun kunnissa varmistetaan liikkumaan ja ulkoilemaan kannustavien elinympäristöjen monimuotoisuus ja laatu sekä uusilla alueilla että täydennysrakentamiskohteissa.

Toimenpiteet vuosille 2021–2023

Asuminen – Asumisen politiikka

20. Seudun kunnat käyttävät ja kehittävät asuntopoliittisia ohjauskeinoja tavoitellessa monipuolisia ja sosiaalisesti tasapainoisia asuinalueita. Seudun kuntien tavoitteena on 4 500 valmistunutta asuntoa kauden 2021–2023 aikana. Tavoitteena on, että kohtuuhintaisen asumisen osuus kokonaistarjonnasta on riittävällä tasolla.
21. Seudun kunnat laativat selvityksen seudun eri alueiden sosioekonomisesta tilasta. Selvityksessä kehitetään tiedolla johtamisen menetelmiä ja etsitään toimivia tapoja seurata ja kuvata alueellista eriytymiskehitystä ja tarvittaessa reagoida siihen. Tämän selvityksen pohjalta arvioidaan tarve laatia seudullinen asuntopoliittinen ohjelma.
22. Valtio tukee seudun kohtuuhintaista asuntotuotantoa. Painopiste on keskusta-alueiden ja joukkoliikenteeseen tukeutuvien alueiden täydennysrakentamisessa. Valtio ja seudun kunnat selvittävät yhteistyössä valtion tukeman asuntotuotannon osuuden kasvattamisen edellytykset ja tarkoituksenmukaisuuden. Selvityksen yhteydessä otetaan huomioon seudun asuntomarkkinatilanne, valtion tukeman asuntotuotannon vaikuttavuus sekä alueiden tasapainoinen kehitys.

Seudun kuntien tavoite on, että valtion tukeman kohtuuhintaisen asumisen osuus seudulla on vähintään neljäsosa uudistuotannosta. Kohtuuhintaiseksi asuntotuotannoksi tässä luetaan ARA-rahoituksella toteutettavat vuokra-asunnot, asumisoikeusasunnot, asunnot ikääntyneille, asunnottomille, kehitysvammaisille, opiskelijoille, nuorisolle ja muille erityisryhmille sekä ARA:n tukemat asumisen kokeilut.
23. Kaavoitusta ja maapoliittisia keinoja kuten maankäyttösopimuksia ja tontinluovutusta käytetään kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi erityisesti Jyväskylän keskustassa ja aluekeskuksissa. Seudun kunnat varmistavat seudun asuntotuotantarvetta vastaavan kaavavarannon vastaamaan noin viiden vuoden kehityksen tarvetta, ja varmistavat kestäviin kulkutapoihin tukeutuvien asemakaavojen toteuttamisedellytykset ja tonttien käyttöön saamisen. Uusi asuntokaavoitus sijoitetaan joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyville vyöhykkeille. Vähintään 80 % uusien asemakaavojen asumisen kerrosalasta suunnataan maakuntakaavan seudullisesti merkittäviin tiivistettäviin taajamiin.
24. Valtio osoittaa vuosina 2021-2023 puurunkoisten kerrostalojen 5000 euron asuntokohtaista käynnistysavustusta keskusta-alueille ja joukkoliikennevyöhykkeelle rakennettaville pitkän korkotuen muille kuin erityisryhmille tarkoitetuille vuokra-asunnoille.
25. Valtio osoittaa seudun kunnille kunnallistekniikka-avustuksia. Painopiste kunnallistekniikka-avustusten kohdentamisessa on keskusta-alueiden ja joukkoliikenteeseen tukeutuvien alueiden täydennysrakentamisessa.

26. Seudun kunnat kehittävät eri väestöryhmille sopivia asumisen uusia muotoja ja asumisen innovaatioita sekä erilaisia hybridihankkeita kaavoituksen ja tontinluovutuksen keinoin.
27. Seudun kunnat sitoutuvat ehkäisemään ja vähentämään asunnottomuutta tavoitteena asunnottomuuden puolittaminen vuoden 2022 loppuun mennessä. Jyväskylä osallistuu vuosina 2020–2022 toteutettavaan asunnottomuuden yhteistyöohjelmaan, jonka tavoitteena on lisätä kohtuuhintaisten asuntojen tarjontaa asunnottomille sekä vahvistaa seudun kuntien asunnottomuustyötä. Ohjelmaan osallistuvat seudun kunnat tekevät kattavan suunnitelman asunnottomuuden puolittamiseksi omalla alueellaan ja ovat oikeutettuja hakemaan kehittämisavustusta asunnottomuutta vähentävien ja asumista tukevien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja käyttöönottoon.
28. Seudun kunnat kiinnittävät huomiota asuinalueiden tasapainoiseen kehitykseen. Valtio toteuttaa vuosina 2020–2022 poikkihallinnollisen lähiöiden kehittämisohjelman korostaen lähiöiden kehittämistä kokonaisvaltaisesti, suunnitelmallisesti ja strategisesti, kehittämisen laaja-alaista yhteistyötä sekä tietoon perustuvaa suunnittelua ja kehittämistä. Ohjelman osana valtio myöntää kasvukeskuskaupungeille avustusta, jonka edellytyksenä on, että lähiökehittämisestä on laadittu ympäristöministeriön hyväksymä suunnitelma, ja että segregaatian ehkäiseminen lähiöitä kehittämällä on osa kunnan strategista suunnittelua.

Elinympäristö – ekologinen ja kestävä rakentaminen ja elinympäristö

29. Seudun kunnat panostavat liikuntaan ja ulkoiluun kannustavien elinympäristöjen rakentamiseen. Omaehtoinen, terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikkuminen ja sen mahdollistava viherrakenne nähdään vetovoimatekijänä, joka edistää niin sosiaalista hyvinvointia kuin ekologista kestävyyttä. Seudun MAL-kehityskuvan laadinnan yhtenä lähtökohtana on yhtenäisen ja kytkeytyneen viherrakenteen säilyminen. Hyvin saavutettavat lähivirkistysalueet sekä viheryhteyksien jatkuvuus laajemmille ulkoilu- ja luontoalueille luovat pohjaa liikuntaan ja ulkoiluun kannustavien elinympäristöjen rakentumiselle sekä kestävään liikkumiseen pohjautuvien asuinalueiden rakentumiselle. Kytkeytynyt viherverkosto palvelee myös luonnon monimuotoisuuden sekä seudullisten viheryhteyksien turvaamista.
30. Seudun kunnat edistävät ekologista ja kestävästä rakentamista edistetään pilotoimalla ilmastoystävällistä kaavoitusta.
31. Seudun kunnat tukevat ja edistävät puurakentamista kaavoituksessaan ja tontinluovutuksessa.
32. Seudun kunnat kehittävät kiertotalousratkaisuja rakentamisessa ja asumisessa sekä lisäävät uusiomateriaalien hyödyntämistä.

Elinvoimainen ja saavutettava Jyväskylän kaupunkiseutu

Tavoitetila 2030+

Jyväskylän kaupunkiseutu on vähintään 215 000 asukkaan edelleen kasvava, elinvoimainen kaupunkiseutu. Rata- ja tieliikenteen solmualueena kaupunkiseutu on saavutettavuudeltaan ja tunnettuudeltaan kiinteä osa suurten kaupunkiseutujen verkkoa. Seutua halkovien liikenneväylien, kuten valtatie 4, kehittäminen tukee alueen vahvaa asemaa valtakunnallisena logistisena keskuksena sekä luo edellytyksiä elinkeinoelämän

kasvulle Jyväskylän seudulla ja sen ulkopuolella. Jyväskylä-Tampere -välin raideyhteyden kehittyminen on edistänyt seudun elinvoimaa ja laajentanut seudun kestävä liikumisen työssäkäyntialuetta.

Liikenteen sujuvuus on parantunut valtakunnallisesti, seudullisesti ja paikallisesti. Investoinnit ovat tukeneet liikennejärjestelmän ja yhdyskuntarakenteen kestävä yhteensovittamista. Seudulla on löydetty tuloksellisia ratkaisuja liikenteellisten tarpeiden ja keskusten maankäytön yhteensovittamiseksi mm. Jyväskylän asemanseudulla sekä valtatie 4 kehittämisessä Jyväskylän kohdalla.

Elinvoimainen seutukeskus on koko seudun kasvun moottori. Kansainväliset vientiyritykset ja korkean osaamisen tutkimus- ja tuotekehityskeskukset kasvavat ja houkuttelevat osaajia seudulle. Seutukeskuksen ja koko seudun elinvoima rakentuu Jyväskylän yliopiston, ammattikorkeakoulun ja muiden oppilaitosten kouluttamista osaajista, innovatiivisista ekosysteemeistä sekä kaupunkikehitysalustoista ja sijainniltaan houkuttelevista ja toimivista työpaikka- ja yrityskeskittymistä. Jyväskylän asemanseudun toimintojen rakentuminen ja monipuolistuminen ovat osaltaan tukeneet Jyväskylän kehittymistä seudun vetovoimaisena keskuksena.

Kehityspolku tavoitetilan saavuttamiseksi

Jyväskylän seudun valtateitä ja ratoja kehitetään pääasiassa nykyisessä sijainnissaan siten, että valtion väyläverkon palvelutasotavoitteet sekä alue- ja kaupunkikehityksen tavoitteet toteutuvat valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Aktiivisen vuoropuhelun kautta etsitään yhteinen linja seudun ja valtion yhteishankkeiden toteuttamisesta.

Jyväskylän keskustaa kehitetään seutukunnan vetovoimaisena ja väestömäärältään kasvavana keskuksena. Asemanseudun osalta tutkitaan sekä Lutakkoa ja ydinkeskustaa yhdistäviä ratkaisuja, että täydennysrakentamisalueita ratapihan läheisyydessä.

Toimenpiteet vuosille 2021–2023

33. Seudun kunnat selvittävät Jyväskylän seudun MAL-kehityskuvatyössä seudullisten työpaikka- ja yritysalueiden sijaintikysymyksiä suhteessa kestäväan liikkumiseen ja logistisen solmukohta-aseman hyödyntämiseen.
34. Jyväskylän kaupunki selvittää yhteistyössä Väyläviraston ja ELY-keskuksen kanssa Jyväskylän asemanseudun maankäytön kehittämismahdollisuuksia. Kehittäminen pitää sisällään myös Lutakkoa ja ydinkeskustaa yhdistävät uudet yhteydet. Väylävirasto, Keski-Suomen ELY-keskus ja Jyväskylän kaupunki sitoutuvat edistämään suunnittelua hakemalla ratkaisuja Rantaväylän (vt 9) liikenne- ja ratkaisujen löytämiseksi. Valtio arvioi Rantaväylän (Satomakadun ja Mattilanniemen kohdat) tarkentavan väyläsuunnittelun ajoittumista osana Liikenne12 –suunnitelman mukaista suunnitteluohjelmaa.
35. Valtio on sitoutunut Jyväskylä-Tampere raideyhteyden kehittämiseen 19 milj. euron valtuudella, jolla edistetään tavara- ja henkilöjunaliikenteen sujuvuutta, parannetaan radan välityskykyä sekä edistetään radan elinkaari- ja kunnossapitoa. Jyväskylä-Tampere-rataosa on tunnistettu liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa yhdeksi keskeisimmistä ja kriittisimmistä rataverkon parantamiskohteista. Valtio arvioi myöhempien vaiheiden toteutuksen osana Liikenne12 –suunnitelman mukaista investointiohjelmaa.
36. Valtio edistää valtakunnallisia liikennejärjestelmän toimenpiteitä Liikenne12 –suunnitelman sekä toimeenpanossa valmisteltavien suunnittelu- ja investointiohjelman mukaisesti. Valmistelussa

huomioidaan myös maankäytön kehittämisen tarpeet. Liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa on Jyväskylän seudun kannalta tunnistettu seuraavat pääväyliä koskevat puutteet: Jyväskylä-Tampere –rataosa, Vt 4 Jyväskylän ja Vaajakosken kohdat, Vt 4 Vehniä-Äänekoski, Vt 9 Jyväskylän kohta, Vt 9 Muurame-Jyväskylä, Vt 9 Korpilahden kohta.

37. Seudun kunnat selvittävät Äänekosken kaupungin liittymistä Jyväskylän seutukuntaan.

Muut sopimuksen toteuttamisen kannalta tärkeät valtion toimenpiteet

Uudistetun maankäyttö- ja rakennuslain on tarkoitus tulla voimaan sopimuskauden aikana. Valmistelussa otetaan huomioon kaupunkiseutujen ja kuntien erityiset suunnittelutarpeet osana sidosryhmäyhteistyötä.

Valtio laatii asuntopolitiikan pitkäjänteisen kehittämisohjelman ja huomioi siinä kaupunkiseutujen asuntomarkkinat.

Valtio toimeenpanee Kestävä kaupunki -ohjelmaa. Seudun kunnat valmistelevat, hyödyntävät ja toteuttavat ohjelman toimenpiteitä ja rahoitushakuja.

Valtio edistää kohtuuhintaista asuntorakentamista ottamalla käyttöön käyttötarkoituksen muutosavustuksen, jolla olemassa olevaa rakennuskantaa voidaan muuttaa ARA-asunnoiksi.

Valtio tukee asuntojen esteettömyyttä hissi- ja esteettömyysavustuksilla sekä tukee sähköisen latausinfraan toteuttamista.

Valtioneuvosto on hyväksynyt valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12) vuosille 2021-2032 ja antanut sen selontekona eduskunnalle 15.4.2021. Suunnitelman mukainen suunnittelu- ja investointiohjelma valmistellaan vuoden 2021 aikana.

Jyväskylän kaupunkiseudun kuntien prioriteetit valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämiseen (toimenpide 36) ovat:

- Jyväskylä-Tampere raideyhteyden parantamisen käynnistäminen
- Valtatie 4 Palokan kohdalla –tieosuuden toteutus
- Valtatien 4 kehittäminen suunnitelmavalmiuden mukaisessa toteutusjärjestyksessä:
 - 1) Jyväskylän kohta välillä Aholaita-Lohikoski
 - 2) Vaajakosken kohta välillä (Aholaita) Haapalahti-Kanavuori
 - 3) Vehniä-Äänekoski

Fossiilittoman liikenteen tiekartta valmistellaan valtioneuvoston hyväksyttäväksi keväällä 2021.

Valtio valmistelee kestävän liikenteen vero- ja maksu-uudistuksen hallitusohjelman mukaisesti.

Ekosysteemisopimuksen toimenpiteitä hyödynnetään kaupunkiseudun innovaatioympäristön vahvistamisessa siten, että ekosysteemisopimuksen toimenpiteet täydentävät ja tukevat osaltaan MAL-sopimuksen elinvoimatavoitteita.

Voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa 23.6.2021–31.12.2031. Sopimus päivitetään vuoden 2023 loppuun mennessä siten, että tämän sopimuksen tavoitetila ja toimenpidepolku tarkistetaan ja täsmennetään suhteessa kansainvälisiin, kansallisiin ja seudullisiin tavoitteisiin. Samalla asetetaan seuraavan 12-vuotiskauden tavoitetila vuodelle 2035 ja sovitaan vuosille 2024–2027 ajoittuvista konkreettisista toimenpiteistä, joilla edistetään tavoitetilan 2035 toteutumista. Liikenteen hallinnonalan toimenpiteet päivitetään Liikenne12 –suunnitelman MAL-kaupunkiseutuja koskevien linjausten mukaisesti. Konkreettisia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon tämän sopimuksen toteutuminen ja toimien vaikuttavuus.

Valtio-osapuolten sitoutuminen sopimukseen määritellään valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä.

Valtion ehtona tähän sopimukseen sitoutumiselle ja siihen sisältyvien rahoitustoimenpiteiden toteuttamiselle on, että seudun kunnat ovat omalta osaltaan toteuttaneet sopimukseen sisältyvät ja kuntien toimivallassa olevat toimenpiteet. Seudun kuntien sitoutuminen sopimukseen edellyttää vastaavasti, että valtio on toteuttanut sopimuksessa sovitut toimenpiteet.

Seuranta

Seurattaviin asioihin kuuluvat tässä sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden sekä siinä esitettyjen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen.

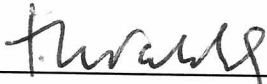
SOPIMUKSEN ALLEKIRJOITUKSET
Helsingissä 14.9.2021

Ympäristöministeriö

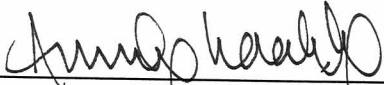
Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeri Annika Saarikko

Työ- ja elinkeinoministeriö

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Väylävirasto

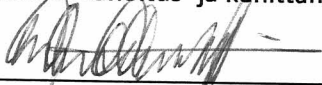
Pääjohtaja Kari Wihlman

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Pääjohtaja Kirsi Karlamaa

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Ylijohtaja Hannu Rossilahti

Keski-Suomen elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus

Ylijohtaja Jukka Lehtinen

Jyväskylän kaupunki

Kaupunginjohtaja Timo Koivisto

Hankasalmen kunta

Kunnanjohtaja Matti Mäkinen

Laukaan kunta

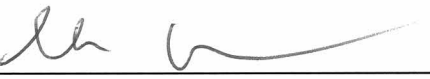
Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Muuramen kunta

Kunnanjohtaja Ari Ranta-aho

Petäjäveden kunta

Kunnanjohtaja Mikko Latvala

Toivakan kunta

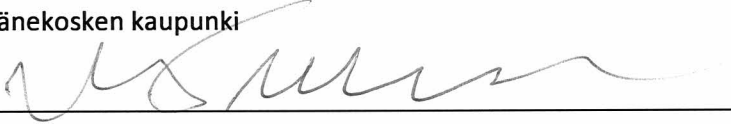
Kunnanjohtaja Helena Vuopionperä-Kovanen

Uuraisten kunta

Kunnanjohtaja Juha Valkama

Äänekosken kaupunki

Kaupunginjohtaja Matti Tuononen